

Anders Borg: Återupprättandet av den svenska modellen

Talare

Anders Borg
Finansminister

Datum

5 mars 2008

Plats

Stockholm

Omständigheter

Talet hölls under The Economists konferens om Sverige.

Återupprättandet av den svenska modellen Tack för inbjudan och möjligheten att få presentera min syn på svensk ekonomi och diskutera regeringens ekonomiska politik. Vi kan konstatera att svensk ekonomi det senaste decenniet utvecklats starkt, såväl historiskt som jämfört med andra länder. Sverige har gradvis klättrat i OECD:s mätningar av köpkraftsparitetsjusterad BNP, från plats fjorton 1997 till plats nio 2007. Även om denna typ av beräkningar ska tas med en nypa salt och de förändringar som skett de senaste åren ska tolkas med stor försiktighet är utvecklingen glädjande.

Jag tänkte i mitt tal beskriva den reformprocess som svensk ekonomi genomgått de senaste decennierna. Den tillväxt- och stabilitetsorienterade ekonomi vi har idag liknar i många delar den vi hade under 1950- och 1960-talen, då den svenska modellen växte fram. Utvecklingen under åren då modellen gradvis tog form står i stark kontrast till 1970- och 1980-talens problemtynnga år. Sverige har idag en ekonomi som står på en stark grund med låg och stabil inflation, sunda offentliga finanser, välutbildad arbetskraft och en god produktivitetstillväxt sett över tiden. Förtroendet som har etablerats gör att Sverige som en liten öppen ekonomi, idag inte drabbas lika hårt i ekonomiska orostider. Den svenska kronan slipper numera att åka bergochdalbana när det är oroligt på de internationella finansmarknaderna. Förtroendet som under flera år byggts upp är dock något som vi ständigt måste vårda.

Det arbete som vi i alliansregeringen tagit oss an är att återupprätta den svenska modellen. Vi har som övergripande mål att återföra Sverige mot full sysselsättning, att återupprätta den arbetslinje som förr var kännetecknande för samhällsekonomins olika delar och bryta det utanförskap och den massarbetslöshet som växt fram under en rad år. Genom att förbättra

drivkrafterna för att komma i jobb, göra det enklare och mindre kostsamt att anställa samt att skapa bättre förutsättningar för att driva och starta företag återupprättar vi den svenska modellen. Sverige ska vara ett land med full sysselsättning, goda tillväxtförutsättningar och en utvecklad välfärd.

Vi vet att full sysselsättning är det mest kraftfulla medlet mot växande klyftor och orättvisor i samhället. Det är först när människor har jobb som de besitter resurser att själva styra över sina liv och utforma det efter egen önskan. Genom att få fler i arbete bygger vi en stabil grund för våra trygghetssystem och en stark position som gör det enklare att ta oss an de utmaningar som vi har framför oss.

Det här är ett arbete som kommer att ta tid och som kräver viktiga reformer. Vi har under relativt kort tid genomfört en rad viktiga förbättringar för att få fler i arbete. Vi börjar gradvis se resultatet av dem. Det är framför allt glädjande att se att allt fler personer som tidigare stått långt från arbetsmarknaden nu får jobb. Nu vill vi i alliansregeringen gå vidare med framför allt åtgärder för bättre välfärd och bättre tillväxtförutsättningar. I fokus för våra diskussioner står bland annat kvaliteten i barnomsorgen, skatter, klimatpolitiken, infrastrukturen som vi vet är så viktig för tillväxtvillkoren och förslag som stärker Sverige som forskningsintensiv kunskapsnation.

Den svenska modellens framväxtLåt mig börja med att backa några decennier. Sverige upplevde under 1950- och 1960-talen år av kraftigt växande välstånd. Den årliga BNP-ökningen under perioden 1950-1973 uppgick till 3,7 procent, vilket var drygt 1 procentenhet högre än under perioden 1918-1950 (2,74 procent per år). Arbetslösheten pendlade mellan 1,5 och 2,0 procent, vilket var lägre än det europeiska genomsnittet och mycket lägre än i USA. Den goda och stabila utvecklingen av svensk ekonomi under 1950- och 1960-talen ledde fram till att Sverige hade fjärde högst köpkraftsparitetsjusterad BNP per person i början av 1970-talet.

Den svenska modellen under dessa år byggde inte på någon "mirakellösning" utan på ett antal grundläggande ekonomiska principer som är giltiga än idag:

- Flexibilitet och samförstånd. En arbetsmarknad och en arbetsmarknadslagstiftning som präglas av samförstånd mellan arbetsmarknadens parter och som ser till att det finns en rimlig avvägning mellan arbetstagarnas berättigade krav på anställningstrygghet och

arbetsgivarnas behov av att kunna anpassa arbetsstyrkan och organisationen av produktionen till förändrade konkurrensvillkor.

- Arbetslinjen är framträdande i socialförsäkringssystem. Trygghetssystemen utformas så att de ger trygghet vid förändring och drivkrafter för återgång till arbete.
- Offentligt finansierade välfärdstjänster som alla har tillgång till och som värnar om ett högt arbetskraftsdeltagande och en hög produktivitetstillväxt.
- Låga och stabila priser. Det internationella växelkurssamarbetet Bretton Woods som upplöstes i början av 1970-talet hade en stabiliserande inverkan.
- Sunda offentliga finanser. De offentliga finanserna utvecklades stabilt under dessa år. En gradvis utbyggnad av offentliga transfereringssystem gjorde dock budgeten allt mer känslig för svängningar i konjunkturen.
- Ett näringsliv som är öppet för internationell konkurrens och där ingreppen i den fria prisbildningen är få.

Modellen banade väg för den goda ekonomiska utvecklingen som förde med sig en bred välståndsökningen i landet. En modell präglad av arbetslinjen, med tydliga inslag av fokusering på utbildning och kunskap i skolan samt full sysselsättning är avgörande för att skapa ett samhälle som håller ihop och har förhållandevis små ekonomiska klyftor mellan människor.

Enligt min mening var problemen med låg tillväxt och tilltagande makroekonomiska obalanser under 1970- och 1980-talet liksom de sysselsättningsproblem som uppenbarades i spåren av krisen i början av 1990-talet, till en inte obetydlig del ett resultat av att grundläggande principer i den svenska modellen övergavs. Den ekonomiska politiken under framför allt 1970-talet skapade institutioner och strukturer som på grund av sin stelhet varken förmådde att hantera nya ekonomiska realiteter, som exempelvis en tilltagande internationell ekonomisk integration, eller de negativa effekter för samhällsekonomin i stort som uppstod till följd av att behoven av flexibilitet, dynamik och ekonomiska drivkrafter åsidosattes.

Utvecklingen under 1970- och 1980-talen: Varför slutade modellen

fungera? Vilka var då de faktorer som gjorde att den svenska modellen slutade att fungera? Givetvis drabbades Sverige negativt av den internationella långkonjunktur som följde i spåren av de båda oljekriserna under 1970-talet. Men även andra industriländer drabbades av dessa chocker och det är svårt att hävda att Sverige skulle vara så pass känsligt för den internationella konjunkturen att detta kan förklara varför Sverige föll från en fjärde plats i rangordningen av OECD-ländernas BNP per person omkring 1970 till en nionde plats 1991 och en fjortonde 1997.

I stället vill jag hävda att förklaringen finns i den ekonomiska politik som fördes under 1970- och 1980-talen. Fem faktorer brukar lyftas fram som särskilt betydelsefulla:

- Budgetunderskott och hög inflation undergrävde den makroekonomiska stabiliteten.
- Skatte- och bidragssystemen urholkade arbetslinjen.
- En vag konkurrenspolitik och ignorans av betydelsen av entreprenörskap och förnyelseförmåga i näringslivet.
- En osäker investeringsmiljö i spåren av makroekonomiska obalanser.
- Ett fragmenterat politiskt system i kombination med en svag institutionell miljö försvårade en långsiktig ekonomisk politik.

För att vända utvecklingen i Sverige var man tvungen att komma tillrätta med problemen inom dessa områden.

Låt mig här också nämna att den sammanpressade lönestrukturen som förelåg redan på 1950-talet och 1960-talet skapade, när arbetsgivareavgifter och konsumtionsskatter steg under 1970-talet, s.k. skatteklivar och drog upp kostnaden för att anställa personer med låga kvalifikationer; personer som oftast haft svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Lite förenklat kan man säga att den svenska modellen med starka fackföreningar och sammanpressad lönestruktur inte var förenlig med de höga skatteklivar som tillkom på 1970-talet.

Ekonomisk kris under 1990-talet drev fram reformer I slutet av 1980-talet ökade

medvetenheten om de negativa effekterna som politiken medförde i form av dels en hög inflation som urholkade konkurrenskraften för företagen och köpkraften för många hushåll, dels en svag produktivitet utveckling och samhällsekonomiska effektivitetsförluster. I mitten av 1980-talet hade kreditmarknaden avreglerats, varefter valutareglerna också togs bort. Flera försök gjordes för att sätta stopp för inflationsspiralen och några år senare påbörjades ett arbete med att reformera det svenska skattesystemet som av många bedömare på såväl vänster- som högersidan av den politiska skalan utdömdes som "perverst".

Vidare tillsattes en statlig produktivitetsdelegation 1991 för att ta fram förslag för att förbättra den svenska produktiviteten. Produktivitetstillväxten i Sverige hade släpat efter sedan 1970. Ökningstakten föll från cirka 6 procent per år under 1960-talet, till cirka 2 procent per år under andra hälften av 1970-talet och under 1980-talet. Nedgången förklarades bland annat av att den ekonomiska politiken inte var långsiktigt hållbar utan framkallade inflation. Återkommande devalveringar för att komma tillrätta med problemen ledde till ett lågt omvandlingstryck i svensk industri. Dessutom försvagades, genom bland annat kraftigt höjda skatter, drivkrafterna för investeringar och individers vilja att utbilda sig. Ovan på allt detta gjorde oljeprischockerna att hela världens BNP-tillväxt sjönk och investeringarna dämpades.

I början av 1990-talet drabbades Sverige och en rad andra europeiska länder av en mycket kraftig ekonomisk chock som i kombination med de olösta strukturproblemen kom att både sätta stopp för den fulla sysselsättningen och leda till kraftigt försämrade offentliga finanser. Mellan 1990 och 1993 ökade den öppna arbetslösheten från 1,6 procent av arbetskraften till 8,2 procent. Sysselsättningsgraden bland den arbetsföra befolkningen (1664 år) minskade från 83,1 till 72,6 procent under samma period. De offentliga finanserna försvagades på ett minst lika dramatiskt sätt. Den offentliga sektorns sparande vändes från ett överskott på 3 procent av BNP 1990 till ett underskott på 11 procent av BNP 1993.

Den ekonomiska krisen förstärkte den insikt som många bedömare och beslutsfattare hade kommit till under 1980-talets senare del, nämligen att den allvarliga situationen som svensk ekonomi befann sig i inte var av övergående natur, utan krävde en fundamental omläggning av den ekonomiska politiken. Det embryo till ett ekonomisk-politiskt reformprogram som tagit sin början

under 1980-talet förstärktes och flera reformer kom att se dagens ljus under 1990-talets början. Reformerna omfattade såväl strukturpolitiken som det stabiliseringspolitiska ramverket. Dessutom kom lönebildningen efterhand att förändras, något som var avgörande för att skapa stabilitet i ekonomin.

Strukturreformer under 1990-talet De strukturella reformer som genomfördes under 1990-talet syftade till att öka effektiviteten genom bättre konkurrens och förbättrade drivkrafter till arbete. Medan den ekonomiska politiken under framför allt 1970-talet hade inriktats på selektiv näringspolitik och försök att överbrygga lågkonjunkturer med olika former av stöd för investeringar och lageruppbyggnad, inriktades politiken i stället allt mer mot produktionsfaktorerna genom att tyngdpunkten lades vid att främja utbildning och stimulera kapitalbildningen. Därigenom skapades bättre förutsättningar för företagen att konkurrera internationellt.

En stor skattereform genomfördes 1991 och innebar sänkta marginalsatser, förenklade regler och breddad skattebas. Bolagsskatten sänktes gradvis ned till 28 procent. Bostadspolitiken lades om så att räntesubventionerna minskade och inriktningen på bostadspolitiken ändrades från att ge stöd till produktionen till att ge ekonomiskt stöd till de boende. Huvuddraget blev att både producenter och konsumenter fick bära en större del av både kapital- och produktionskostnaderna.

År 1993 infördes en striktare konkurrenslag och under 1990-talet har flera varu- och tjänstemarknader avreglerats, t ex transport-, tele- och elmarknaderna. Sverige fick genom EES-avtalet fullt tillträde till den inre marknaden 1994 och blev ett år senare medlem i EU. Under 1990-talet har också arbetsrättslagstiftningen justerats för att möta kraven på högre flexibilitet. Bland annat har det blivit lättare att anställa temporärt, s.k. överenskommen visstidsanställning.

En bred politisk överenskommelse träffades om ett nytt pensionssystem med en närmare koppling mellan inbetalda avgifter och framtida utbetalningar. Pensionssystemet infördes 1994 och omfattar fullt ut de generationer som är födda 1958 och framåt.

Makroekonomisk stabilitet med fungerande ramverk för finans- och penningpolitiken Krisen i början av 1990-talet bidrog också till att öka insikten

om att den ekonomiska politiken och dess ramverk hade brister. En samsyn växte fram kring behovet av att förbättra regelverken och se över den ekonomiska politikens mål. Resultatet blev ett antal reformer som syftade till större stabilitet och ökad förutsägbarhet. Reformerna har inneburit att både penning- och finanspolitiken har fått tydliga mål och förutsättningar att också nå dem.

Prisstabilitet är sedan 1999 förankrad i lagstiftningen och Riksbanken har fått en ökad självständighet för att upprätthålla målet om en låg och stabil inflation kring 2 procent.

Efter krisen i början av 1990-talet, sanerades de offentliga finanserna. Sammantaget genomfördes åtgärder som, enligt IMF bedömning, uppgick till 7,5 procent av BNP. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen fullföljde efter valsegern 1994 saneringen av de offentliga finanserna. Det samlade saneringsprogrammet uppgick till cirka 15 procent av BNP och ledde till att den ohållbara skuldsituationen kunde stabiliseras och till att de offentliga finanserna började visa överskott igen.

Trovärdigheten för saneringen förstärktes av att budgetprocessen reformerades. Från att ha varit ett av de länder som haft en av de svagaste budgetprocesserna, fick Sverige en av de starkaste. Sunda offentliga finanser har idag ett starkt stöd och förankring i politiken. Målet är att den offentliga sektorns finansiella sparande ska visa ett överskott på 1 procent över konjunkturcykeln. Därigenom kan man bringa ned skuldkvoten och minska den samlade bördan när de förväntade belastningarna på den offentliga budgeten som en allt äldre befolkning medför ökar framöver. Trovärdigheten för finanspolitiken har dessutom stärkts av att Sverige, genom EU-medlemskapet, åtagit sig att följa de krav som stabilitets- och tillväxtpaktens regler sätter avseende den offentliga sektorns finansiella sparande och skuldsättning.

Inriktningen att upprätthålla överskott får stöd av treåriga, nominella utgiftstak för staten samt dessutom av ett lagstadgat krav på balans i kommunernas och landstingens finanser.

Sysselsättningsproblemen kvarstod Svensk ekonomi var i allt väsentligt i bättre skick vid utgången av 1990-talet än i början av decenniet. De offentliga finanserna hade sanerats, inflationen hade bringats ned till mer långsiktigt

hållbara nivåer och produktionsvillkoren var mer gynsamma jämfört med 1970- och 1980-talen.

Samtidig som Sverige lyckades komma tillrätta med en rad viktiga problem, återstod samtidigt problemen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden präglades av svag privat sysselsättningsutveckling och ett framväxande utanförskap med ökande antal sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Andelen av befolkningen med sjuk- eller aktivitetsersättning (förtidspensionärer) har kontinuerligt ökat från drygt 3 procent i början av 1970-talet till drygt 8 procent under 2006. Den öppna arbetslösheten har ökat från runt 2 procent av arbetskraften under 1980-talet (fram till ungefär 1990) till drygt 5 procent under 2006. I början av 1970-talet var antalet personer som var beroende av olika ersättningssystem runt en halv miljon och under 1980-talet cirka en miljon och under 2000-talet steg siffran till över en miljon.

Förklaringen till den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden är att politiken de gångna decennierna skapat allvarliga strukturproblem som gjort att arbetsmarknaden fungerat sämre vilket lett till att jämviktsarbetslösheten stigitt. Alltför höga skatter, alltför generösa bidragssystem, ineffektiv arbetsmarknadspolitik och alltför höga arbetsgivaravgifter har gjort att utbud och efterfrågan på arbetskraft tenderat att vara för låg och att matchningen på arbetsmarknaden fungerat illa. Drivkrafterna att arbeta eller gå upp till heltid var allt för svaga och det var för dyrt att anställa. Dessutom var entreprenörsklimatet allt för dåligt. Få har varit beredda att starta företag och få det att växa snabbt. Det har helt enkelt inte varit tillräckligt attraktivt att vara entreprenör.

Sysselsättningsproblemen har varit särskilt tydliga bland vissa grupper unga, äldre, kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Detta har bidragit till att inkomstklyftorna ökat och förutsättningarna för individer att själv styra över sina liv försämrats.

Att bryta detta utanförskap, som under flera decennier tillåtits att växa fram, och få fler i arbete är alliansregeringens främsta mål.

Framtidens utmaningar Att bryta utanförskapet och få fler i arbete handlar om att vi som nation till fullo ska kunna utnyttja den potential som finns. Svensk ekonomi står inför ett antal betydande utmaningar på sikt. Jag tänker på en

åldrande befolkning, globaliseringen och den ökande konkurrensen men också miljöutmaningarna, inte minst klimatförändringarna som är globala och påverkar livsbetingelserna i hela världen.

Efterfrågan på välfärdstjänster ökar när befolkningen åldras och inkomsterna ökar. Antalet personer som är 65 år och äldre växer snabbt under de närmaste 30 åren samtidigt som gruppen 2064 år väntas öka i mer begränsad omfattning. För att den ökande efterfrågan på välfärdstjänster ska kunna tillgodoses, måste överskottsmålet för den offentliga sektorns finansiella sparande upprätthållas så länge det är nödvändigt för att de offentliga finanserna ska utvecklas på ett hållbart sätt. Dessutom måste åtgärder vidtas för att öka effektiviteten i den offentliga sektorn. En avgörande faktor för att resurserna till välfärdstjänsterna ska öka är att antalet arbetade timmar i det privata näringslivet ökar.

Globaliseringen ställer höga krav på den svenska ekonomins anpassningsförmåga och flexibilitet. En anställd som idag förlorar sitt jobb kan inte på samma sätt som tidigare vara säker på att finna ett nytt i samma yrke eller bransch. Det gör att individens kunskap och erfarenheter riskerar att tappa i värde snabbare än tidigare. En god anpassningsförmåga som är nödvändig i en globaliserad ekonomi ställer krav på livslångt lärande, men också på att trygghetssystemen är utformade så att drivkrafterna för att återvända till arbetsmarknaden är starka. Bara då kan man minska risken att individer fastnar i ett permanent utanförskap där möjligheterna att påverka sin inkomstutveckling är små.

En av de största utmaningarna världen står inför är att hantera frågan om utsläpp av växthusgaser och klimatförändringar. De reformer som görs nu för att minska utsläppen under de närmaste två till tre decennierna avgör i stor utsträckning den långsiktiga globala temperaturökningen och därmed förväntade effekter för klimatet.

En ekonomi med full sysselsättning där alla som vill och kan arbetar, tycker jag, är en bra grund att ta avstamp ifrån för att kunna möta och hantera de framtida utmaningarna.

En politik för full sysselsättning
Allians för Sverige gick till val i september 2006 med en tydlig strategi för att ta i tur med Sveriges återstående stora strukturella problem den svaga sysselsättningsutvecklingen och det stora utanförskapet och

samtidigt slå vakt om och utveckla de många lyckosamma reformer som genomfördes av såväl den borgerliga som de socialdemokratiska regeringarna under 1990-talet.

Innan jag går in på förslagen så vill jag nämna några områden som fungerat som utgångspunkter för utformningen av politiken:

- Sunda offentliga finanser grunden för en framgångsrik reformpolitik. Hörnstenarna för en framgångsrik reformpolitik för att nå en långsiktigt god utveckling av tillväxt och sysselsättning är en ansvarsfull inriktning med sunda offentliga finanser och stabila priser. Sunda offentliga finanser och överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande är också nödvändigt för att uppnå en långsiktigt stabil utveckling av de offentliga finanserna när befolkningen åldras.
- Värna modellen på arbetsmarknaden. I den svenska modellen regleras förhållandena på arbetsmarknaden i första hand i avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det är viktigt att arbetsmarknadens parter är engagerade i och tar sin del av ansvaret för utvecklingen av en modern och väl fungerande arbetsrätt. Den svenska arbetsmarknadsmodellen har levererat stabilitet, förutsägbarhet och arbetsfred och bör därför värnas.
- Välfärdssystemen ska vara solidariskt finansierade och fördelade efter behov. Ett centralt inslag i den svenska modellen är att vård och omsorg ska finansieras solidariskt och fördelas efter behov och det är viktigt att upprätthålla denna princip. För att även i framtiden kunna upprätthålla den svenska välfärdsmodellen är det då viktigt att genomföra reformer som ökar arbetsutbudet och sysselsättningen och vidta åtgärder för att öka effektiviteten i produktionen av de offentligt finansierade tjänsterna. Den solidariskt finansierade välfärden måste samtidigt vara öppen för nytänkande. Nya starka drivkrafter kan bidra till en välfärd som i ökad grad möter patientens och omsorgstagarens individuella behov. Reformer som syftar till att öka mångfalden och konkurrensen mellan olika aktörer inom vård och omsorg ökar valfriheten, men bidrar också till ökad sysselsättning i dessa sektorer.

Ett brett reformprogram Regeringens politik för varaktigt högre sysselsättning och minskat utanförskap har en bred ansats och en långsiktig inriktning. Ekonomins olika delar hänger samman och reformer på ett område får större

genomslag om det samtidigt genomförs reformer inom andra områden. Ett brett program väntas få en större effekt på sysselsättningen när de olika åtgärderna kompletterar och förstärker varandra. Åtgärder som ökar efterfrågan på arbetskraft, utan att förstärka utbudet, tenderar att leda till stigande arbetskraftskostnader, vilket begränsar sysselsättningseffekten. Åtgärder för att öka utbudet som inte kompletteras med förslag som gör det lättare att lämna arbetslöshet riskerar att få ett fördröjt genomslag och negativa fördelningspolitiska effekter som följd. Inriktningen är istället att genomföra åtgärder för att öka utbudet på arbetskraft, samtidigt som förutsättningar skapas för företagen att öka sin efterfrågan på arbetskraft.

Reformstrategin för fler i arbete och minskat utanförskap vilar på tre ben:

1. Ökade drivkrafter att arbeta
2. Enklare och mindre kostsamt att anställa
3. Enklare och mer attraktivt att starta och driva företag

Åtgärderna inom dessa områden är huvudsakligen generellt inriktade. För vissa särskilt utsatta grupper på arbetsmarknaden, framför allt ungdomar och utrikes födda, är de generella åtgärder inte tillräckliga. Därför genomförs också riktade reformåtgärder som särskilt syftar till att dessa grupper ska få bättre möjligheter att komma i arbete.

Ökade drivkrafter att arbeta Svenska och internationella erfarenheter visar att en politik som gör det mer lönsamt att arbeta är avgörande för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Utformningen av skattesystemet liksom utformningen av arbetslöshets- och sjukförsäkring har stor betydelse för individens drivkrafter till att gå från utanförskap till arbete eller från deltidsarbete till heltid.

Tröskeeffekten på arbetsmarknaden - att vara eller inte vara i arbete - är av avgörande betydelse för arbetsutbudet. Om vi sänker skatterna för dem som tjänar mest på marginalen har det en relativt liten effekt på sysselsättningen. Det kan vara klokt att göra så av andra skäl, till exempel för att förbättra utbildningspremien, men det har en relativt liten effekt på sysselsättningen. Om vi sänker skatterna på de lägsta inkomsterna - sänker trösklarna - blir det en väsentligt större effekt visar erfarenheter från andra länder som har infört liknande avdrag.

Genom förändringar i inkomstskatten kan det ekonomiska utbytet av arbete öka, vilket främjar ett ökat arbetsutbud. Regeringen har infört ett jobbskatteavdrag på cirka 50 miljarder kronor. Inriktningen är att förstärka drivkrafterna för framför allt låg- och medelinkomsttagare och skapa bättre villkor för dem som står utanför arbetsmarknaden, men det bidrar också, genom sänkta marginalsatser, till ett ökat arbetsutbud för breda grupper av dem som redan har ett arbete. Tydligast effekt får åtgärder som minskar marginaleffekten för dem som arbetar deltid.

Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring. En hög ersättningsnivå för kortvarig eller normal tid av arbetslöshet kan verka som ett smörjmedel för rörlighet på arbetsmarknaden, genom att fler då vågar pröva nya arbeten. Blir ersättningsperioden långvarig kan emellertid en alltför hög nivå minska människors möjligheter att hitta ett nytt jobb. Arbetslöshetsförsäkringen måste utformas så att arbete alltid lönar sig mer än arbetslöshet och att flaskhalsar på arbetsmarknaden undanröjs.

Sjukförsäkringen ska ha som mål att bevara tryggheten för den som drabbas av sjukdom. Sjukförsäkringen ska inte föra bort människor långt från arbetsmarknaden och skapa livssituationer av utanförskap med svag ekonomisk utveckling. Sjukförsäkringen ska i stället utgöra en trygghet på arbetsmarknaden för den som blir sjuk och av det skälet inte kan arbeta. Regeringen har föreslagit en rad åtgärder för fler vägar tillbaka från sjukfrånvaro till jobb och arbetskamrater. Kopplingen till arbetsmarknaden under sjukfrånvaron har förstärkts och minskat risken för långvarig frånvaro. Att förbättra förutsättningarna för återgång till arbete har varit viktigt mot bakgrund av att sjukfrånvaron och antalet förtidspensionärer ökat stadigt under de senaste 30 åren.

Mer lönsamt och enklare att anställa Vi vill öka intresset att anställa personer vars arbetsförmåga arbetsgivaren kan känna osäkerhet inför. Vi förbättrar möjligheterna till anställning och underlättar vägen in på arbetsmarknaden genom att vi ger ekonomiskt stöd som kan minska det hinder som denna osäkerhet kan utgöra.

En arbetskraftskostnadsstruktur som innebär att arbetskraftskostnaden för personer med låga kvalifikationer och låg produktivitet är förhållandevis hög, medför att arbetslöshetsrisken för dessa personer är högre. Det innebär också att

personer med relativt låga kvalifikationer eller personer som tappat kompetens genom ett långt utanförskap får svårt att hitta jobb. Dessutom kan ett strikt anställningsskydd missgynna dem som står utanför arbetsmarknaden och gynna dem med en stark position. Anställningsskyddet har därigenom en omfördelade effekt på arbetslösheten och kan medföra en kvardröjande hög nivå på utanförskapet. Däremot finns det inte entydiga belägg för att lagen om anställningsskydd skulle ha någon tydlig effekt på den genomsnittliga nivån på arbetslösheten.

Vi har infört något vi kallar för nystartsjobb som innebär att personer som varit i arbetslöshet, förtidspension, sjukskrivning eller varit beroende av socialbidrag under minst ett år bidragit ska kunna få arbetsgivaravgiften borttagen under en period som motsvarar den tid personerna varit borta från arbetsmarknaden. Vi har sänkt arbetsgivaravgiften för ungdomar och äldre. Vi har underlättat för asylsökande att snabbt komma in på arbetsmarknaden genom de s.k. instegsjobben. Vi har sänkt skatten för köp av hushållstjänster. Det har också blivit enklare att anställa personer upp till 24 månader och möjligheten till säsongsanställning har återinförts. Det här är åtgärder som ska bana väg för dem som under lång tid gömts och glömts i stora system. Nu ger vi bland annat dessa människor chansen.

och förbättrad matchning på arbetsmarknaden Åtgärder för att underlätta och förbättra matchningen på arbetsmarknaden, dvs. den process där arbetssökande och företag som vill anställa matchas ihop, kan bidra till en lägre arbetslöshet och högre sysselsättning. En del i detta utgörs av att incitamenten att söka och hitta arbete stärks, t.ex. genom justeringar av skatter och ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen. En annan viktig faktor för att främja arbetsutbudet och förbättra matchningen på arbetsmarknaden är hur kraven på aktivt arbetssökande hos den arbetslöse följs upp och vilka sanktioner som finns om kraven på aktivt arbetssökande inte uppfylls. Här har arbetsförmedlingen en viktig roll. Det är viktigt att sanktionstillämpningen är tydlig. Samtidigt måste det vara möjligt att kunna tillämpa sanktioner mot en sökande utan att göra ett alltför stort ingripande i individens ersättning.

Arbetsmarknadspolitiken kan och ska fungera som ett smörjmedel på arbetsmarknaden. Den ska bidra till att människor så snabbt som möjligt kan gå från ett jobb till ett annat, eller från arbetslöshet till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken kan då bidra till en förbättrad

matchning. En effektiv arbetsförmedling som tillhandahåller arbetsgivarkontakter och ger de arbetssökande ett aktivt stöd (s.k. coachning) ökar möjligheterna för de arbetslösa att hitta jobb. På samma sätt kan en behovsanpassad arbetsmarknadsutbildning bidra till att de arbetssökandes kompetens bättre motsvarar arbetsgivarnas behov. De arbetsmarknadspolitiska resurserna ska vara tydligt inriktade på matchning mellan arbetssökande och lediga jobb, ökad konkurrens i förmedlingsverksamheten och förbättrad kontroll samt enhetligare tillämpning av reglerna inom arbetslöshetsförsäkringen.

Regeringens reformstrategi för att effektivisera arbetsmarknadspolitiken innebär att sökaktiviteter betonas, att anställningsstöd prioriteras framför arbetsmarknadsutbildning och att åtgärderna koncentreras till dem som står längst från arbetsmarknaden.

En jobb- och utvecklingsgaranti har ersatt den tidigare aktivitetsgarantin som hade tydliga brister i både kvalitet och effektivitet. Vi vill få ut deltagarna på arbetsmarknaden genom individuellt utformade åtgärder, t.ex. jobbsökaraktiviteter med coachning, tydliga vägar in på arbetsmarknaden med arbetsträning, arbetspraktik, möjlighet till anställningar samt kompetenshöjande insatser. Antalet arbetsmarknadspolitiska program har reducerats och en minskad volym i arbetsmarknadspolitiska åtgärder möjliggör ökad fokus på kvalitet.

Mer lönsamt och enklare att driva och starta företagVägen mot full sysselsättning och ett stigande välstånd går via ett dynamiskt näringsliv där entreprenörer och företagare vill och vågar satsa. Sverige har i många avseenden goda förutsättningar för företagande. Befolkningen är välutbildad och har också snabbt tagit till sig ny teknik. Näringslivet är innovativt med omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet och det finns en god finansiell kapacitet. Den svenska konkurrenskraften och det svenska företagsklimatet har under senare tid rankats allt högre i internationella jämförelser. Även om förutsättningarna på många sätt är goda finns det behov av att ytterligare förbättra företagsklimatet, inte minst för de mindre företagen. Det är också viktigt att kontinuerligt genomföra förbättringar av hela näringslivsklimatet för att upprätthålla en stark position för svenskt näringsliv i den alltmer integrerade världsekonomin.

Entreprenören är den viktigaste bäraren av förnyelse i ekonomin och därför blir åtgärder som skapar goda förutsättningar för entreprenören centrala för en framgångsrik ekonomisk politik och ett lands anpassningsförmåga.

I flera av de undersökningar av företagsklimatet som genomförts under senare år återkommer ett antal faktorer som upplevs som hinder för företagande och entreprenörskap i Sverige. Bland dessa hinder nämns tillgången till riskkapital för mindre och nya företag, höga skatter och sociala avgifter, arbetsrättslagstiftningen, företagets regelbörda, konkurrensnedvridning av marknader där det offentliga är verksamt, konkurslagstiftningen samt svårigheter att få tillgång till personal med rätt kompetens.

Privat äganderätt och privat kapital är centralt för företagande och entreprenörskap. Det finns stöd från forskningen för att individuella privata förmögenheter påverkar sannolikheten både att bli företagare och att expandera företagsverksamheter. Riskkapitalbolag har en viktig funktion att fylla för att en kommersialisering av en ny produkt ska lyckas. I det allra tidigaste skedet kan dock den informella riskkapitalmarknader i form av eget privat kapital och så kallade affärsänglar vara minst lika viktig. Betydelsen av eget kapital är viktigare ju mer riskfylld verksamheten är. Eget kapital investerat i verksamheten fungerar dessutom som en indikation till kreditgivare att investeringen har hög förväntad avkastning. Arvs- och gåvoskatten avskaffades av den förra regeringen. För att ytterligare främja den privata kapitalbildningen och därigenom främja ett ökat entreprenörskap och en högre tillväxt har regeringen slopat förmögenhetsskatten och skattereglerna för fåmansföretag har ändrats. Sammantaget innebär dessa åtgärder en kraftig sänkning av ägarbeskattningen.

Utöver ägarbeskattningen har en rad andra åtgärder genomförts för att göra det mer lönsamt och enklare att starta och driva företag: Arbetsgivarnas medfinansiering av sjukpenningkostnaden fr.o.m. dag 15 har slopats, redovisningsperioden för moms har förändrats, regelbördan ska minska med 25 procent, konkurrensen i produktionen av välfärdstjänster ska öka, konkurs- och insolvenslagstiftningen ses över.

Vilka effekter har reformerna? Alliansregeringens reformer som genomförs syftar till att varaktigt höja sysselsättningen genom att få svensk ekonomi att fungera bättre. De väntas i hög grad påverka utvecklingen de närmaste åren och når full effekt om cirka fem till tio år.

Så här långt kan vi konstatera att utanförskapet mätt som helårsekvivalenser minskade med cirka 130 000 personer under förra året enligt Finansdepartementets preliminära utfall för 2007, den största minskningen som uppmätts sedan tidsseriens start 1970. Samtliga kategorier i beräkningarna av utanförskapet människor i sjukskrivning, arbetslöshet, förtidspension, eller socialbidrag minskade vilket inte tidigare har hänt. Här spelar naturligtvis konjunkturutvecklingen en betydande roll, men vi ser också att vår politik undan för undan ger effekt.

Utvecklingen framför allt bland grupper som haft svårt att etablera sig på arbetsmarknaden är tydlig, fler kommer i arbete och fler lämnar utanförskap. Cirka 40 000 unga och drygt 35 000 personer med utländsk bakgrund kom i arbete under 2007. Ökningen i antalet arbetade timmar var större hos kvinnor än hos män, båda i relativa och absoluta tal.

Tittar på vi de samlade effekter på lite längre sikt så bedömer vi på Finansdepartementet att politiken leder till att antalet sysselsatta ökar med över 140 000 personer (3,3 procent) och den öppna arbetslösheten faller på lång sikt med 1,0 procentenhet. Antalet arbetade timmar i ekonomin väntas samtidigt öka med 4,1 procent dvs. betydligt mer än sysselsättningen.

Låt mig understryka att den ekonomiska politiken kan påverka tillväxt och sysselsättning genom andra kanaler än de som har redovisats här. Regeringen har genomfört och planerar åtgärder på en rad områden som kan komma att påverka tillväxt och sysselsättning. Utbildningspolitik och infrastrukturinvesteringar kan bidra till starkare tillväxt framöver. Då effekterna av denna typ av åtgärder ligger långt fram i tiden och/eller är sämre dokumenterade i forskningen beaktas de dock inte i beräkningarna.

Bedömningar av utomstående prognosmakare
Flera utomstående bedömningar av effekterna av regeringens reformpaket på arbetsmarknaden har gjorts. Det kan dock vara svårt att jämföra olika bedömningar. I de flesta fall har inte alla delar av regeringens politik beaktats. De är alltså att betrakta som partiella analyser av effekterna av ett begränsat antal reformåtgärder. Det är därför inte förvånande att regeringens egen bedömning av de samlade effekterna av reformerna på sysselsättning och BNP är större än övriga bedömares.

KonjunkturinstitutetKonjunkturinstitutet gör bedömningen att de åtgärder som regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2007 och övriga förslag under hösten 2006 kommer att bidra till att den potentiella arbetskraften ökar med 1,3 procent på lång sikt. Reformerna kommer enligt bedömningen att sammantaget minska jämviktsarbetslösheten med 0,2 procentenheter. Detta innebär att den potentiella sysselsättningen ökar med 1,5 procent på lång sikt.

Konjunkturinstitutet har också gjort en bedömning av sysselsättningseffekterna av de förslag som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2008. Bedömningen är att det förstärkta jobbskatteavdrag som införs från och med 2008 ökar det totala antalet arbetade timmar i ekonomin på lång sikt med 0,3 procent. Effekterna av övriga reformer anses så svårbedömda att ingen sifferatt bedömning görs. Konjunkturinstitutet menar dock att de sex bedömda åtgärderna sannolikt har liten effekt på antalet arbetade timmar. Om vårdnadsbidrag införs i ett stort antal kommuner kan den sammanlagda effekten av de bedömda reformerna bli en viss minskning av antalet arbetade timmar.

EEAG Report on the European Economy 2007 EEAG har gjort bedömningen att de reformförslag som presenterades i budgetpropositionen för 2007 kommer att minska den öppna arbetslösheten med runt 0,5 procentenheter. Den reguljära sysselsättningen bedöms öka 1,5 till 2 procentenheter på lång sikt.

IMFs Sverigerapport IMF menar att regeringens reformpaket är välkommet. Regeringens reformer kommer att bidra till att sysselsättningsökningen i den pågående uppgången i ekonomin kommer att förstärkas. Den totala arbetslösheten, inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder bedöms sjunka.

Det är enligt IMF bra att reformpaketet är koncentrerat kring förändringar i skatte- och socialförsäkringssystemen och åtgärderna på dessa områden kommer att bidra till högre sysselsättning. Även om storleken på effekterna är osäker, kommer regeringens reformer att motverka de negativa effekterna som den sammanpressade lönestrukturen har på möjligheterna att få jobb för lågutbildade.

OECDI Economic Outlook i december 2008 skriver OECD att de reformer regeringen genomfört och de ytterligare åtgärder som aviserades i

budgetpropositionen för 2008 kommer att ha en betydande effekt på sysselsättningen på lång sikt. OECD menar också att det är möjligt att effekterna på arbetsutbudet kan uppstå även på kort sikt, vilket skulle kunna få arbetsmraknaden att fungera bättre och möjliggöra en snabbare expansion av produktionen.

EU-kommissionen Inom ramen för Lissabonprocessen gör EU-kommissionen varje år en utvärdering av medlemsstaternas politik. Enligt Kommissionen har Sverige gjort goda framsteg 2005-2007 vad gäller de utmaningar vi står inför för att öka arbetsutbudet. De senaste reformerna fokuserar på ökade incitament till arbete, reformering av arbetsmarknadspolitiken och utbildningssystemet. Kommissionen menar också att Sverige gjort mycket goda framsteg inom de områden som Vårtoppmötet 2006 identifierat som prioriterade, nämligen utbildning, entreprenörskap, sysselsättning och energi.

Som en följd av dessa goda omdömen, har Kommissionen för andra året i rad valt att inte ge Sverige några specifika rekommendationer, något som flertalet andra medlemsstater får.

SNS Enligt den bedömning som SNS Konjunkturråd gör i sin senaste rapport kommer de reformer regeringen genomfört att öka antalet arbetade timmar på lång sikt med 1,8 procent. De finner att effekten av reformerna är störst i den lägsta inkomstgruppen där antalet arbetade timmar enligt rapporten skulle bli 16,2 procent. Den främsta orsaken till den kraftiga ökningen är att det i denna grupp finns ett betydande antal personer som till följd av reformerna bedöms gå från att inte arbeta till ett arbete. För personer med de högsta inkomsterna görs bedömningen att de genomförda reformerna i stället minskar arbetsutbudet något, en minskning med 0,2 procent. Detta beror på att för individer med höga inkomster har jobbskatteavdraget enbart en inkomsteffekt, vilket gör att dessa kan få råd med en kortare arbetstid. I rapporten diskuteras även hur reformerna påverkar olika inkomstgrupper. Jobbskatteavdraget har tydliga effekter för låg- och medelinkomsttagare. Inkomstökningen är dubbelt så stor (8,6 procent) för låginkomsttagare jämfört med höginkomsttagare (4,2 procent) enligt rapporten. Jobbskatteavdraget har också tydliga fördelningseffekter mellan kvinnor och män och kan bidra till en utjämning av skillnaderna mellan mäns och kvinnors arbetstid och inkomster. Förklaringen är att relativt fler kvinnor än män väntas välja att arbeta mer och därmed öka sina inkomster mer.

Avslutande kommentarerAllians för Sverige gick 2006 till val på ett ambitiöst reformprogram för att öka sysselsättningen och minska utanförskapet. Reformprogrammet bygger i allt väsentligt på att styrkorna i den svenska modellen bevaras och förstärks. Våra reformer ska ge fler jobb, ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet. Minskad arbetslöshet och ett minskat utanförskap är av stor betydelse för att jämna ut inkomstskillnader och därmed uppnå de fördelningspolitiska målen. Utöver effekterna på inkomstfördelningen leder ökad sysselsättning till att välfärden ökar och till förbättrade möjligheter att långsiktigt finansiera viktiga välfärdstjänster. Det senare är av stor betydelse eftersom tillgång till välfärdstjänster av god kvalitet är ett sätt att jämna ut konsumtion mellan individer och hjälpa dem som av olika skäl hamnar utanför arbetsmarknaden eller som har låga inkomster.

Regeringens sysselsättningspolitik bygger ytterst på insikten om att möjlighet till arbete har ett värde i en vidare mening. Genom att fler erbjuds möjligheter att gå från utanförskap till sysselsättning blir det också fler personer som kan klara sin och sin familjs vardag med hjälp av egen försörjning. Att ha ett arbete påverkar också välmåendet. På arbetsplatsen är man del av en större social gemenskap, och får prestera, utvecklas och känna sig delaktig. Utan ett jobb ökar risken för ekonomiska, sociala och hälsomässiga problem. För enskilda människor, och för välfärden i stort, är arbetets värde fundamentalt. En politik för ökad sysselsättning och minskat utanförskap blir därmed ett moraliskt imperativ och inte bara en ekonomisk nödvändighet.

Taggar

2000-tal, 2008, Man, Moderaterna, Politiska tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/anders-borg-aterupprattandet-av-den-svenska-modellen>